dönemeç

aylık edebiyat dergisi

OCAK 1983 50 LİRA SAYI: 66

Dostlar;

Üzülerek bildirmek isteriz ki, elinize ulaşan bu son Dönemeç'tir.

Dönemeç'in yayınını sürdürmek için verdiğimiz onca uğraştan sonra bir kez daha bu noktada bulduk kendimizi. Bildiğiniz gibi, daha önce de Dönemeç'in yayınına bir süre ara vermek zorunda kalmıştık. Ama, bu kez **'son'** diyoruz.

O zaman da, bugün de kapanma nedenimiz aşağı yukarı aynıdır: Dağıtım sorunu. O yıllarda dağıtımımızı yürüten kuruluşun bize para yerine üç sayımızı, paketlerini dahi açmadan geri vermesiyle düştüğümüz sıkıntının bir benzerini de son aylarda yaşadık. Zaten, Dönemeç'in İstanbul dağıtımı başlangıcından beri başlıbaşına bir sorundu. Bu konuda birçok üzücü olay yaşamıştık. Bir ara bu işi Aykut Tankuter arkadaşımız yürütmüştü. Bir yıl kadar süren dağıtımı sonucunda, Tankuter'den ses gelmez olmuştu. Bu arada bir kuruş bile alamamıştık. Aylarca, Tankuter'le ilişki kurmaya çalıştık. Sonra bir gün çıkıp İzmir'e geldiğinde bize kendi plânladığı biçimde senetler vermişti bu arkadaşımız. O senetler sonra birer birer protesto olup döndü. Bir şair adayının çıkışına yardımcı olmak isteğimizle başlayan bu ilişkiye gölge düşmesin istiyorduk. Senetleri icraya bile vermeyip yeniden görüştük kendisiyle. Yine aylar geçti ve aldığımız sözlerle kalakaldık. Bir yıla yakın bir süredir Dönemeç'in dağıtımını, -kendi isteğiyle bizimle bağlantı kuran ve her ay düzenli ödeme yapacağını bildirerek işe başlayan- Örnek Dağıtım yapmaktaydı. Dönemeç'in İzmir'de yayınlanması nedeniyle Örnek Dağıtım'ın İzmir şubesiyle bir sorunumuz olmadı. Ankara'da, baştan beri bizden yakın ilgisini ve sevgisini esirgemeyen Remzi İnanç'ın dürüstlüğü vardı arada. Ne ki, Örnek Dağıtım'ın merkezi olan İstanbul'dan bir türlü olumlu cevap alamıyorduk. Mektuplarımız yanıtsız bırakılıyor, satış tutarları da deftere işlenmekle kalıyordu. On ay sonunda yaptığımız görüşmede alabildiğimiz tek senet de Aralık ayı ortalarında protesto olup geldi. Bu, elbette tüm dağıtımımızı yeniden düzenlememizi gerektirecek bir durumdu. Ne var ki, dergi dağıtımındaki güçlükleri artık çoktan öğrenmiştik. Bunun yanında daha nice dağıtımcılarda, kitapçılarda, hatta bize gönüllü abone yapmaya kalkışan bazı kişilerde haylice paramız batmıştı. O zaman bir tek seçenek kalıyordu: Dergi yayınını salt abonelere dayandırmak! Bu konuda da başlangıcından beri dostlarımızı yeterince zorlamıştık. Her seferinde bu dostlarımızın içten desteğiyle ayakta kalmıştık. Ama bu kez onları yeniden zorlamak da anlamsız olacaktı: Matematik gerçekler vardı ortada. Rakamların acımasızlığı karşısında, sanatçı coşkusu para etmiyordu.

Evet, sonunda istemeye istemeye bu karara vardık. Burada şunu önemle vurgulamak isteriz ki, tüm abonelerimize borçlarımızı Şubat ayı sonuna dek ödeyeceğiz. Dileğimiz, Dönemeç gibi toplumcu - gerçekçi dergilerin hep var olması ve yayınlarını sürdürmesidir.

66 sayı boyunca Dönemeç'in yayınına katkıları olan sanatçı arkadaşlarımıza, okurlarımıza, kitapçı dostlarımıza ve Karınca Matbaası çalışanlarına teşekkürümüz sonsuzdur.

Hoşçakalın...

DÖNEMEÇ

dönemeç

aylık edebiyat dergisi —

YIL: 6 SAYI: 66 OCAK/1983

Sahibi : Hatice Yurttaş

Sorumlu Yönetmeni : Halil İbrahim Tufan

Yönetim Yeri: 865 Sok. No. 17/203 Merkez İş Hanı Kemeraltı-İZMİR,

Kurucuları (1976) : A. Rıza Ertan, Hüseyin Yurttaş, M. Kadri Sümer, Ahmet Günbaş

Dizgi ve Baskı : KARINCA Matbaacılık Tel : 13 53 90 - İZMİR

TÜRKİYE'DE SANAT - YAZIN DERGİLERİ
ve
TOPLUMSAL YAPI İLİŞKİLERİ - II -

EFDAL SEVİNÇLİ

II — Türkiye'de Sanat-Yazın Dergilerinin Siyasal, Toplumsal Dönemler İçinde Gelişiminin Örneklenmesi :

A— Tanzimat ve İstibdat Dönemi (1849 - 1908) :

Ülkemizde dergi yayınının ilk örneğini (1849-1851) yıllarında 28 sayı çıkan **Vakâyî-i Tıbbiye** oluşturur. Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye-i Şahane tarafından Fransızcası da çıkartılan bu tıb dergisinden sonra, 1862 yılında Münif Paşa'nın Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye'nin yayın organı olarak, aylık 47 sayı çıkarttığı **Mecmûa-i Fünûn** ikinci örneğin adı olur.

Adlarından da anlaşılacağı gibi bu dergilerin tıb biliminin, ekonominin, felsefenin ilk bilgilerinin tanıtıldığı dergiler olmalarıe dışında sanatla, yazınla doğrudan bağları yoktur. Aynı yıllar için de Osmanlı ordusunda yapılan düzenlemelerin yansıtıldığı askerî dergiler de yayınlanmıştır: **Ceride-i Askeriye** örneği.

İlk dergiler olarak değerlendirilen, daha çok kurumların yayın organı olan bu süreli yayınlarda, dönemin yazınclarının da (Şinasi, A. Midhat gibi) çalıştıklarını biliyoruz. Tanzimat dönemi içinde sanat, yazın, bilim konularına ilişkin 100'e yakın derginin yayınlandığını ve bu dergilerin çoğunu yazınımızı yönlendiren sanatçıların yönettiğini görüyoruz. (1)

Bu çalışmamızda, yazınımızı kişilikleriyle etkileyen yazarlarımızın denetiminde çıkan sanat-yazın dergilerinden etkinliklerini ve yapmak istediklerini göz önünde tutarak örnek olarak seçtiklerimi kısaca tanıtıp, bu tanıtımda dergilerin toplumsal yapımıza olan etkilemelerini de belirlemeye çalışacağım. Örnek dergilerim : Dağarcık, Güneş, Servet-i Fünûn ve İctihad.

İlk Sanat-Yazın Dergisi : DAĞARCIK

Ülkemizde yazınsal değeri olan ve yazınımıza da etki yapan ilk dergi olarak Ahmet Midhat Efendi'nin çıkarttığı **Dağarcık**'ı ele alıyorum. Dağarcık, 1872 - 1873 arasında 10 sayı (cüz) olarak 15 günde bir yayınlanmıştır. 1. sayısında, karıncalardan, Kırım Savaşı'na, Diyojen'in yaşamöyküsünden Osmanlıca'nın ıslahı'na değin konuları içeren dergide, yazıların hemen hepsini A. Midhat'ın ken disi yazıyordu. Tek dergi, tek kişi bütünleşmesinin ilk örneği bir gelenek olarak Dağarcık ile başlatılıyordu. Hayvanlarda duygunun, felsefenin, tarihin alanlarının

tanıtıldığı, Recaizade Mahmut Ekrem'in La Dame au Camelias'dan çevirilerinin, şiirlerinin yayınlandığı, idam cezasının kaldırılmasının savunulduğu bir kaynaşma (!) dergisi biçiminde tanıyoruz Dağarcık'ı. Dağarcık'ta başlayan, değişik konu alanlarını ilgilendiren yazıların birlikte yer alması alışkanlığı, dönemin diğer dergilerine de yansıyacak ve günümüze dek sürecek bir hastalık olacaktır. Bunda, Tanzimat kuşağı sanatçılarının, sanatçı kimliklerinin dışında, öğretmen kimliklerinin ağır basmasının etkisinin söz konusu olduğu unutulmamalıdır. Hemen bütün dergilerde sanatsal kaygıdan ötede, bilgilendirme, öğretme düşüncesi egemen olduğu için, Tanzimat dönemi dergileri böylesine bir karışıklığın içine bile bile düşmüşlerdir demeliyiz.

Yönetim ve Basın-Yayın İlişkileri :

1972-1873 yıllarında yayınlanan Dağarcık'ın ardından Cüzdan (1872 - Ebuziya Tevfik'in çıkarttığ bu dergi ülkemizde toplattırılan ilk dergidir), Dolab (1873), Kırk Ambar (1873), Çekmece (1873), Kasa (1873), Çanta (1873), Medeniyet (1874), Keşkül (1875), Muharrir (1876), Yadigâr (1878), Mecmûa-i Ulûm (1878) vb. dergilerinin yayınlandığını biliyoruz.

Bu dergilerin çok çeşitli konulara eğilen, hemen hepsinin başında «Mesâil-i siyasiyyeden maada her şeyden bahseder risaledir» açıklaması bulunan yayınlar olduğunu görürüz. Özellikle Sultan Abdülaziz'in baskıcı yönetimi karşısında, çoğunlukla gülmeceye ağırlık veren bu dergiler, birbiri ardına kapatılmakta, üç-beş aylık bir süreklilikle yaşamaktaydılar. Böylece 1872-1878 yıllarında ülkemiz kültür akışımıyla ters orantılı bir sürekli yayın varlığı da ortaya çıkmaktaydı. Bu dönemdeki gazetelerin, dergilerin sayısındaki yapaylık baskı yönetimine karşı aydınların bulduğu bir çözüm yolunun da bir sonucudur. Kapatma kararına karşı bir önlem olarak bir kaç tane gazete ve dergi ruhsatı alınıyor ve kapatılma durumunda yayın bir başka ad altında sürdürülüyordu. Burada, yayınlanacak olan gazete ve dergilerin ruhsatlarını, devletten daha kolay izin alabildikleri için yabancıların ya da azınlıktan kişilerin çıkarttıklarını da bilmek zorundayız.

Abdülaziz'in 1876 yılında tahttan indirilmesi, V. Murat'ın kısa süren saltanatının ardından aynı yıl tahta çıkan Sultan II. Abdülhamid'in ilk anayasamız olan Kânûn-ı Esâsî'yi benimsemesi ülkemiz için ilginç günler olarak belirir. Ancak, II. Abdülhamid, kısa süren anayasalı bir dönemin ardından, Osmanlı - Rus Savaşı'nı gerekçe göstererek, «Kanun dairesinde serbest olan» basını, 20 Eylül 1877'de yayınladığı bir sıkıdenetim tüzüğü ile avucunun içine alır. 13 Şubat 1878'de Meclis-i Meb'usân'ı da kapatarak, 1908 yılına dek sürecek baskı yönetimini, «İstibdat»ını, başlatır.

Bu yıllar içinde çıkan dergilerin hemen hepsi «sansür»ün ellerinden çıkan «izinli» yazılarla oluşmuştur. Sultana, yönetime karşı bütün düşünceler kıskaç içine alınırken, basın tarihimizde ilginç denetleme ve yazma kavgaları verilmiş, Sultan'a duyurulmak istenenler yasaklanacağı biline biline yazılmış, sayfaların kimi kez hepsi «beyaz» çıkacak denli yazmaya izin verilmiştir. «Sansür tarafından tay' edilmiştir» tümcesi yazarların onuru olmuştur! Bu durum çoğunlukla gazeteler için geçerli olurken, dergiler de kendi paylarına düşeni almışlar, şiirler, yazılar, ozanlarla, yazarlarla bir-

likte sansürcülerle yeniden yazılmışlardır.. Doğal olarak, sanata, yazına ilişkin bütün düşünceler yazılamamış, toplumsal yapıyı en kısa yoldan etkilediği bilinen düşün yazılarına, şiire, incelemelere yer vermeyen sansürcülerin etkisi yanında, denetimden daha kolay geçen fen konuları da sanat-yazın dergilerinde, bilgilendirme sürecinin bir parçası olarak yer almışlardır. Bu durum fen bilimlerindeki hızlı gelişimin de etkisiyle, bağımsız yayın organı bulamayan fen bilimcilerinin de yazı yazmalarına olanak tanımıştır. Ayrıca, felsefeyi, bilimi, toplumsal düşünceyi birden tanımak ve tanıtmak durumunda kalan öncü sanatçıların, sanattan bilimsel düşünceye uzanan «birleştirici» kişiliklerinin de bu tür bir yayıncılığın var olmasında paylarının olduğunu unutmamalıyız.

Böylesine siyasal bir yapının içinde aydınlar, toplumla bağlarını kesen «siyaset yasaklaması» nedeniyle, yönetimi açıktan eleştirememenin sancısıyla, sanatsal tartışmalara, felsefî konulara yöneliyor, gizli örgütlenmeler ve düşünce alışverişi içinde, sanat dergilerine sığınıyorlardı. İşte böylesine bir ortamda çıkan bir dergi:

Siyasetdışı Bir Dergi : GÜNEŞ

Dağarcık'tan sonra, yayınlayıcısının kişiliği ve etki alanını göz önünde tutarak, siyasetdışı kalmayı ilke edinmiş der gilere de bir örnek olan **Güneş**'i burada ele alıyorum.

Yönetimin siyasetdışı kıldığı basının bir yansıması olan Güneş dergisini yazınımızın ilk natüralisti (doğalcısı) ve pozitivisti (olgucusu) sayılan Beşir Fuad çıkartmıştır. B. Fuad, 1884 yılında yayınlamağa başladığı **Haver** dergisini, 4. sayısından sonra, yazarlar arasında çıkan tartışmalar nedeniyle kapatır ve «Şimdiye kadar Haver ismini alan mecmuamıza bu kere Güneş namını verdik. Bu tebdil-i ünvan gördüğümüz lüzuma mebnidir.» diye önsözünde açıkladığı gerekçeyle **Güneş**'i yayınlar. Güneş'in yayınlanışı ile ilgili Tercüman-ı Hakkikat'de (2 Ağustos 1884) Ahmet Midhat şunları yazar: «Alem-i matbuatın Güneş'i doğdu... Güneş ünvan-ı rahşaniyle bir mecmua-i mevkute neşrolunmağa başlayacağını geçenlerde erbâb-ı mütalaaya tebşir eylemiştik...» (2)

12 sayı yayınlanan Güneş, yayın giderlerini karşılayamadığı için kapanır. ve B. Fuad, satışı düşen Ceride-i Havadis'i canlandırmak amacıyla gazetenin yönetimini ele alırsa da gazete sudan gerekçelerle kapatılır. (3)

II. Abdülhamit'in baskıcı yönetimi, gazeteleri, dergileri çok basit gerekçelerle birbiri ardına kapatırken, yayını sürdürme başarısını gösteren gazeteler, dergiler, ya doğrudan Sultan'a olan bağlılıklarını gösterircesine yayın yapıyorlar ya da Güneş dergisinin de başlığının altına yazılan **«Mesâil-i siyasîyeden maada her şeyden bahseder, onbeş günde bir neşr olunur risâledir»** tümcesindeki «siyasal konuların dışında» kalmayı ilke edinerek yayınlarını sürdürüyorlardı. Özellikle gazetelerin çok sıkı bir biçimde denetlenmesi, yazarları, okuyucuları, siyasetten zorunlu olarak uzak tutarken, bilim, yazın ve sanat dergilerine yöneltiyor, dar bir çevreye seslenen dergilerin, kitapların sayı olarak yayınlanışlarında artışlar da görülüyordu. (4)

Yayıncılık açısından «siyasal konuların dışında kalma» biçimsel bir düzenlemedir. Çünkü yönetim, bu düzenlemeye karşın, en ufak bir jurnalde istediğini suçluyor, yayınları yasaklıyordu. İşte böylesine bir ortamda siyaset dışında

herşeyden sözeden (!) Güneş dergisinde «Edebiyat, Fünûn, Terâcim-i Ahvâl, Mütenevvie» başlıkları altında; Recaizade M. Ekrem'in, N. Kemal'in, A. Hamid'in, Menemenlizâde Tahir'in, Muallim Naci'nin şiirlerinin, çevirilerinin yanında, Bir Lokma Ekmeğin Tarihi, Mebâhis-i Fenn-i Mihânikiyye'de Cisimler ve Kuvvetler, İlm-i Servet (Economie Politique) başlığı altında Tarif-i servet, Vesâit-i servet, Arz, Sa'y, Sermaye, Alevler İçinde Bir Şimendifer Treni, Medeniyet-i Cedide'nin Ümem-i İslâmiye'ye Nakli v.b. konuların Beşir Fuad, Mehmet Nadir, Besim Ömer, Hüseyin Avni tarafından ele alınıp değerlendirildiğini görürüz.

Beşir Fuad'ın Güneş'i ne yalın bir yazın ne de fen dergisi olmuştur. Yayıncısının eğilimlerinden gelen özellikle yazın alanında bir şiir dergisi olarak görünürken (içinde Menemenlizâde Tahir'in **«Bir Sergüzeşt»** başlıklı roman tefrikası vardır.) bilim gerçeğinin ülkemizde yaşatılmasına, bilimsel gelişmenin ve düşüncesinin yerleştirilmesine çalışılırken pozitivizmin de tanıtımı yapılır.

II. Abdülhamit yönetimi altında yazının tehlikeli görüldüğünü, düşünceyi yaymanın engellendiğini hepimiz biliyoruz. Bu dönemde, bütün yasaklamalara, sınırlamalara karşın, sanatçıların, aydınların değişik sanat ve yazın dergilerinde toplandıklarını, takma adlarla yazılar yazdıklarını, baskılara direnip yönetimi yıkmak için kavga verdiklerini görüyoruz. İttihat ve Terakki düşüncesi işte böylesine baskıcı, yasaklayıcı bir yönetimde oluşuyor, gelişiyor, siyasetle uğraşmadıklarını açıklayan dergiler, çevrelerine topladıkları sanatçılarla, yazarlarla sanatsal inanışın, yeni bir yazın anlayışının kavgasını vererek kendiliğinden siyasetin içinde yer alıp siyaset yasağı kılıfına değişik bir biçimde karşı çıkıyorlardı.

İstanbul'da, Selânik'te ve İzmir'de yayınlanan dergilerde Osmanlıcılığın, İslâmcılığın savunusu yanında Batı'da da yeni yeni güçlenen Feminizm, Sosyalizm vb. konular üstüne düşünceler gazetelerin yanında dergilerde de yer alıyordu.

Mecmua-i Ebuzziya (1880), Bahçe (1880), Şark (1880), Hazine-i Evrâk (1881), Hafta (1881), Mecmûa-i Asâr (1882), İnsâniyet (1883), Gayret (1885), Nilüfer (1889), Mekteb (1891), Servet-i Fünûn (1891) gibi dergiler varolabildikleri sürece dıştan «siyaset dışı kalmayı» benimsemiş görünseler de siyasetin içinde varolup yönetimi kimileri desteklerken, kimileri de karşı çıkışın öncülüğünü yapmışlardır: Mecmûa-i Ebuzziya ve Servet-i Fünûn dergileri yasaklamaya uyduğunu dıştan yayınlarıyla belirtirken, yönetimce içeriklerinin değerlendirilmeleri sonucu siyasetiçi bulunup (!) yasaklanmışlar, kapatılmışlardır...

Servet-i Fünûn: Fenden Edebiyata Geçiş:

Türk yazınında belirli bir döneme adını veren Servet-i Fünûn dergisi, Mart-1891 yılında Ahmet İhsan (Tokgöz) tarafından bir fen dergisi olarak çıkartılmıştır. Batıda bilmiin gelişiminin yansıtıldığı bilgi eri içeren dergi adının anlamıyla bütünlenen bir işlemdedir: **«Fenlerin zenginliği.»**

7 Şubat 1896 yılında, 256. sayıda Tevfik Fikret'in yazı işleri sorumlusu olmasıyla Servet-i Fünûn dergisi artık bir sanat, yazın dergisi kimliğini kazanmakta, yazın tarihimizde de ad olarak «Servet-i Fünûn Dönemi» başlamaktadır.

Derginin çevresinde toplanan ozanlarımız, yazarlarımız yeni bir yazın anla-

yışının savunucusu olurlarken, eski yazının savunucuları karşısında da başarı kazanıyorlardı. Şiir ve roman türünde ortaya koydukları uygulamalar ve düşünceler Tanzimat kuşağı sanatçıları arasında da tepki yaratıyordu. Örneğin Ahmet Midhat'ca önce **«Dekadanlıkla»** suçlanan Servet-i Fünûncular (Sabah Gazetesi, 14 Mart 1897) daha sonra yine aynı yazarın beğenisini de kazanarak (Tarîk Gazetesi, Teslim-i Hakikat, 4 Aralık 1898) başarılarını sürdürüyorlar, güçleniyorlardı.

Ancak, eski yazın anlayışını savunan Müstecabizade İsmet, Mehmet Celâl, Ali Kemal gibi yazarlar, Hazine-i Fünûn, Musavver Malûmat, İrtika v.b. dergilerde yazdıkları suçlamalar da haklı gerekçeler taşıyordu.

Yazınımızda **bireyciliğin** bir yansıması olarak beliren Servet-i Fünûn dergisi ve kadrosu, kendilerine karşı yapılan saldırılar karşısında toplu davranma becerisini göstermişlerse de özeleştiriye yönelme gereğini duyunca (Ahmet Şuayb ve Ali Ekrem'in eleştirileriyle) kadro bölünmüş, kopmalar, eski yazın anlayışının yanına geçmeler olmuş, T. Fikret derginin yazı işleri müdürlüğünden ayrılmış, bir süre yazı işleri müdürlüğünü de yürüten H. Cahit'in (Yalçın) (16 Ekim 1901, s. 553) yayınlanan **«Edebiyat ve Hukuk»** başlıklı P. Lacombe'dan çevirisi **«kamuoyunu kışkırtıcı»** bulunarak dergi II. Abdülhamid tarafından kapatılmıştır. 5 Aralık 1901'de yeniden yayınlanmaya başlayan Servet-i Fünûn artık Türk yazınını değiştirmeyi isteyen bir yazın dergisi olarak değil, bir süre adının anlamına uygun içerikte sürmüştür.

Servet-i Fünûn dergisi genelde incelendiğinde (1896-1901) yılları arasında Güneş gibi siyaset dışı kalmayı amaçlamış bir süreli yayın kimliğini taşır. Siyasetdışı bir anlayışla yalın sanat, yazın sorunlarını, ürünlerini aktarmayı amaçlayan bir kadronun organıdır. II. Abdülhamid'in yönetimine karşı içeriğiyle bir «kaçış» olarak da ele alınabilen Servet-i Fünûn, bireyciliğin sanata yansıyan bir kanıtıdır. Ancak, Recaizade'nin önderliğini yaptığı Servet-i Fünûn sanatçılarının II. Abdülhamid döneminde, aydın insanın doğasının gereği siyaset için de olmalarına karşın, siyasal düşüncelerini saklayan bir tavır almaları kişiliklerine bağlansa bile, yönetimin baskıcı yanından uzak kalıp yönetimle uzlaştıklarını ya da gizli gizli karşı karşı çıktıklarını biliyoruz. Fakat dergide yayınlanan ürünlere bakarak sanatçıların, yazarların daha çok siyasetdışı kalmayı amaçladıklarını söyleyebiliriz. Çünkü İttihat ve Terakki düşüncesinin temellerinin gizli gizli atıldığı II. Abdülhamid döneminde, sanat, estetik, şiir sorunları üstüne görüşler geliştirmişler, **«politik olmamaya, görünmemeye»**, ülke sorunlarıyla doğrudan ya da dolaylı hiç bir yazı yayınlamayarak çalışmışlardır!

II. Abdülhamid'in yönetiminin ardından (1909), bu kabuğuna çekilmiş sanatçıların hemen hepsinin kişisel olarak **«siyasetin içine girdiklerini»** görürüz. Bir süre Fen dergisi olarak yeniden yayın yapan Servet-i Fünûn dergisi, ülkemizin en uzun ömürlü dergilerinden biri olarak, Fecr-i Atî sanatçılarından Cumhuriyet döneminin 1944 yılına dek yetişen sanatçılarına sayfalarını «Uyanış» adını da alarak açmış bir sanat, yazın dergimizdir. Uyanış adıyla yayını sürerken yönetimi ellerinde tutan kadronun düşünsel, sanatsal bakışlarına bağlı değişmeleri de yaşayan derginin daha sonra toplumcu düşüncenin sanatçıları kadrosunu oluş-

DOĞU YANINDA BİR KARA SABAH VAKTİ AKDENİZE SİTEM

FAİK DOĞAN

Bir kirli koku daha sinmiş köpüklerine
Bir korkulu koku, et yanığı
Gül bebelerin genzini dağlamış
Emilemeyen süt memelerde
Güneşin kör bir saatinde
Gözlerin yosun bağlamış.

Ak umutlarıydın sen Arap çobanların
Gelinlerin sırdaşıydın, yaylalı
Çöl balıklarının can suyuydun
Kim çekti gözlerine kara peçeyi
Kim söktü yüreğinden engin sevgiyi?

Sen de soysuz olur muydun Akdeniz
Zulüm bulaşır mıydı maviliğine
Dağlarından utan, ulu, serin
Özgür esen yellerinden
Güvercinler boğsun seni!

---

turacak ve O. Seyfi, F. Nafiz, Y. Ziya gibi sanatçıların sanatçı kişiliklerine tavır alınıp, N. Hikmet'in «Resimli Ay» dergisinde yaptığı gibi / «Putları Kırıyoruz» örneği / «Tasfiye Lâzım», «Eskilik ve Yenilik», «Üstadlar Ağlaşıyor» başlıklarıyla eski sanat anlayışını yıkmaya çalışacaklardır. 1940 yıllarının genç sanatçılarının dergisi olarak kimi kez yazın dışı konulara yer verilse de Uyanış, yazında baştan beri uyanışın, öncülüğün sesi olmuş bir dergi olarak yazın tarihimizde yer alacaktır.

---

(1) Bu konuda bak : Türker Acaroğlu, Drgiciliğimiz, Türk Dili, s. 233, Şubat-1971, ss. 389-394. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Dergi maddesi.

(2) Beşir Fuad için bak: M. Orhan Okay, İlk Türk Pozitivist ve Natüralisti Beşir Fuad, Dergâh Yayınları, ss. 50-51

(3) y.a.g.y. ss. 52-53-54.

(4) Dergiciliğimiz, Türker Acaroğlu, Türk Dili, s. 233, ss. 390.

ÇEVİRMEN HAİN MİDİR?

AFŞAR TİMUÇİN

Çeviri denilen zanaatın büyük önem taşıdığı bir ülkede yaşıyoruz. Çok az kişinin dil bildiği, çok az kişinin yabancı dilde yazılmış bir metni okuyup anlayabildiği bir ülkede. İyi dil bilenlerin bile ileri ülkelerdeki yayınları kolay kolay ele geçiremedikleri bir ülkede yaşıyoruz. Hemen herkesin kendini ve başkalarını en olmadık bir biçimde kandırmaya hazır olduğu, çoklarının düşüncede yalnızca sezgi yöntemini kullandığı yani kafasına ilk geleni doğru saydığı, en seçkin düşünce insanlarının bile temel kavramlar üzerinde anlaşmaya varmadığı ve anlaşmaya varmak için büyük bir istek göstermediği, bu yüzden tartışmaların kördöğüşüne benzediği, insanların birbirlerine her konuda gözlerini kırpmadan ve yüzlerini kızartmadan yalan söyleyebildiği, düşünce tarihinin doğru dürüst bilinmediği, kafaların düşüncelerden çok dogmalarla beslendiği, kafalama çabalarının inandırma çabalarını hiçe indirdiği, en ileri görüşlülerin bile hantal bir geçmişin tortularını atamadığı, bu yüzden en toplumcu yönelimlerin bile bireyci engellere çarptığı, insan bilimleri alanında gecesini gündüzüne katarak insanlara doğru bilgiler ulaştırmak isteyen araştırmacıların bulunmadığı bir toplumda çeviri herhangi bir şey değil, her şeydir.

Çeviri bir zanaattır ya da ustasını sanatçı yapmayan sanattır. Çevirmen olmak demek sıradan bir uğraş insanı olmayı göze almak demektir. Yazar sayılmayan yazardır çevirmen, yazarlıkta hep ikinci sırada yer alır yazar sayılsa bile. Kendi düşüncelerinin sözcüsü değildir o, başkalarının sözcüsüdür. Üstelik çelişkili tutumlar içindedir: birbirine düşman iki düşüncenin ikisini de aktarmakta olabilir. Yaptığı işin uzun uzun tadına varacak durumu da yoktur, çünkü yaptığı iş amatörlük kaldırmaz pek. Onun alanında profesyonel olmak da sürekli bir baskı havasında yaşamak demektir. Genellikle çevireceği kitabı kendi seçmez, önceden seçilmiş kitapları çevirmesi gerekmektedir. Çabası ikinci sınıf bir çaba sayıldığı için emeği her zaman hafife alınacaktır. İçine düştüğü kötü piyasada en çok duyacağı söz «şunu bana bir ayda çevirip getirmenizi istiyorum» sözü olacaktır. Çünkü bir kitabı bir aydan daha uzun zamanda çeviren çevirmene kolay kolay iş vermez yayımcı. Gecesini gündüzüne katarak ya da katmayarak, bir çırpıda anlayamadığı yerleri kafadan atarak ya da atmayarak görevini öngörülen sürede tamamlamak zorundadır o. Yahu üç beş tane roman yazıp sırtüstü yatanlar varken nedir bizim bu çektiğimiz diye bas bas bağırıyorsa bilin ki meyhanede, dostları arasındadır.

Sakın çevirmene acımayın, çevirmen bu davranışı çoktan haketmiştir. Çünkü yayımcının her dediğine evet diyerek kendi değerini eliyle enaza indirdiği kesindir. Olabildiğince çok iş almak yani

çok yerle iş yapmak, her yerde aranılır insan olmak onun kafasındaki en kesin ve en sefil formüldür. Bilir ki kendisi evet demese başkaları evet diyecektir bal gibi. Öylece işi kendisinden daha bilgisiz adamlara kaptırmış olacaktır. Bu yüzden ben bunu çevirebilir miyim çeviremez miyim diye düşünmeksizin her verilen kitabı cebine atıp gider. En çok uzmanlık isteyen kitapları bile ona rahatça çevirtebilirsiniz. Hele biraz büyükçe bir yayınevinin sahibiyseniz, bugün git yarın gel demeden ona para ödeyebiliyorsanız. Bunda onur kırıcı bir durum da yoktur. Birinci sınıf insan pozlarında dolaşan yazar bile yayımcıya kavuk sallarken çevirmen ne diye yumuşak olmasın!

İtalyanların **traduttore traditore** yani hain çevirmen deyişi boşuna mı? Gerçi bu sözde çeviri zanaatının zorluğu da yansıyor. Gerçekte çevirmen istemeye istemeye ihanet eden adamdır. İki dil arasındaki uçurumlar çevirmeni dünyanın en iyi niyetli haini yapıp çıkar. Hainlikle iyi niyetliliğin çelişmediği tek yer çevirmenliktir. Benim az önce çizdiğim kötü çevirmen ya da profesyonel oyunlar içinde sıkışıp kalmış çevirmen görünümü bir yana, dünyanın en az profesyonelleşmiş, işine en saygılı çevirmeni bile hainin en iyisidir. Yaptığı iş bir şeyi bir başka şeye dönüştürmeye çalışan simyacının işi kadar zordur. Bizim kabaca bir dilden bir dile aktarmak diye belirlediğimiz çeviri işi gerçekte bir kişiliğin tüm özelliklerini, tüm inceliklerini taşıyan bir yapıyı ister istemez o yapıyla hiç ilişkisi olmayan bir başka yapıya dönüştürmektir. Bir şey bir kere yazılır, bir kere anlatılır, onun ikinci yazılışı, ikinci anlatılışı yeniden yaratılmasıdır. Zavallı çevirmen! Bu ikinci yaratma ya da katletme işini gönüllü olarak omuzlamıştır. Görevi intihar olan bir kahramandır o.

Elini sıcak sudan soğuk suya vurmayan nadide bir bilim adamı bir gün şan olsun diye onun çevirdiği kitabı aslıyla karşılaştırmak zahmetine katlanıverir. İşte yanmıştır o zaman çevirmen. Görevli olarak intihara giderken karşısına intiharını çok görenler dikilivermiştir. Dur bakalım, hesap ver, derler. Bunu derken yerden göğe haklıdırlar, çünkü çevirmen gerçekten ihanet etmiştir. Kendisini savunsa bir türlü, savunmasa bir türlü. Kendini savunmakla batağa biraz daha saplanacaktır, bilir bunu. En iyisi derviş rolü, çelebi rolü, görmüş geçirmiş adam rolü, bağışlayan bilge rolü oynamaktır. Döktüğü göz nuru karşılığında evini geçindirmesine bile yetmeyen bir çabadan ötürü aşağılanmıştır işte. O bilim adamlarına söyleyebileceği tek söz vardır: «Pekiyi, ben çeviremiyorum, siz de çevirmiyorsunuz, ne olacak bunun sonu?» Böyle bir sözü söylemeyi göze alması, düşmanın eline silah vermesi anlamına gelecektir. En iyisi, böyle bir durumla karşılaştığı gün hiç sesini çıkarmamak, o akşam iki kadeh yerine üç kadeh içmektir.

Hiç kimsenin düşünmeye önem vermediği, ayrıca düşüncenin suç sayıldığı ortamlarda çevirmen nesli çoktan tükenmeye yüz tutmuş ve nesli zaten çoktandır bozulmuş garip ve yapayalnız bir varlık gibidir. Düşünceye hizmet etmediğini, bazı adamlara para kazandırmaktan başka ciddi bir görevi olmadığını bilir o. Kafasında iki büyük düş gezdirir: devletin örgütleyeceği bir çeviri bürosu ve paralı bir dostunun yardımıyla açacağı bir yayınevi. Gerçekte ihanete uğramış yaşlı bir koca gibidir, kafasında kendisini ölesiye sevecek genç ve güzel

TURUNÇ ÇİÇEKLERİ

BÜLENT GÜLDAL

kurşuni aydınlığında akdeniz akşamlarının
türkülenirdi dalgalar tuzlu rüzgârlarda
turunç çiçeği kokardı hava bir de hanımeli
yaşanan şiiristandı ipek bir halıya benzeyen kıyıların
ve beyaz köpüklere bürünmüş deniz kızlarının koynunda

bir çocuk sevdasıydı masallarla anlatılan
dal budak saldıkça anladım hayat ağacım
dinmedi içerimdeki özlem üveyik çığlıklı göklerine
acılardan uzak geçen çocukluk günlerimde aradığım

ne zaman deniz görsem turunç çiçeği kokar hava
hâlâ bekler gibiyim dalgalarla gelecek deniz kızlarını
buruk bir demdir bu anılar rıhtımına yanaştığım
bağrıma basasım gelir mahzun bakışlı bütün çocukları

---

bir kadın imgesi yaratarak birbirlerinden öcünü almaktadır. Oysa devletin de yayımcılar gibi olduğunu, kitapları çok sevmediğini iyi bilir. Yayımcılık düşü öbüründen daha da düştür. Kendisi de iyi bilir ki çevirmen olmuş adam, yayımcı olamamış ve olamayacak adamdır.

Çevirinin sorunlarından önce çevirmenin sorunları vardır bu yerde. Çevirmenin sorunları bir anlamda kurulu düzenin sorunlarıdır, bir anlamda da kendi sorunlarıdır. Çevirmen, çevirmen olmaktan çıkıp kavgacı aydın insan olmayı beceremedikçe sorunlarından sıyrılamayacak. Hele bir gün Japonlar bir çeviri makinası icat ederlerse yandı bizimki! Öyle bir makina düşünün ki oradaki «courgate» sözünü bu yanda «dolmalık kabak» diye yazıveriyor. Bunu Japonlar yapamazsa zaten başka kimseler yapamaz. Ne dersiniz, bizim bay çevirmen onca yıldan sonra bir Japon buluşuna kurban gider mi? Gider gider, gidenler nasıl gidiyor! En iyisi, en doğrusu ve hatta en kolayı çevirmenin düşünenler safına geçmesi, hatta isterse önce kendi çıkarını düşünenler safına geçmesi. Çevirmen, bizde, ne yazık, kendi çıkarını bile kollayamayan adamdır. Şu toplumda çevirmenden daha çok kazıklanan kimseyi tanımıyorum. Mazohist midir nedir, ağzını açıp tek söz söylemiyor.

«KARDEŞ TÜRKÜLER» ve ŞİİRDE EVRENSELLİK ÜZERİNE

AHMET GÜNBAŞ

Şiiri evrensel kılan nedir?

Bu konu üzerinde çok durulmuş, haklı olarak insanlığın bir dizi erdeminden söz edilmiştir. Söz dönüp dolaşıp insanın özüne dayandığında kapsamlı iki ardıcıl soru çıkmıştır karşımıza:

Hangi gerçeklik? Hangi insan?

Thomson, idealistlerin eti tırnaktan ayıran görüşlerinin sakatlığını bir çırpıda özetleyiverir:

«...özellikle de çağdaş kapitalist toplumda, gerçeklik ile güzellik birbirine karşı uzlaşmaz şeyler olarak belirir. Gerçek olan çirkindir, güzel olan ise gerçek değildir.» (1)

Doğaldır ki, gülü dikeninden soyutlayan bu güzellik anlayışıyla, güneşi balçıkla sıvamaya kalkan iğreti ve yalancı gerçeklik kuramları bizim insanımızı tanımlayamaz.

«Paranın padişahlığı», çok kazanmanın kurnazlığı, savaş histerisi ile yanıp tutuşma, dünyayı barış içinde yaşanası hale getirme yanında ne bir erdem, ne bir özveri olarak ele alınabilir.

İnsanın özüyle ozanın ve şiirin evrenselini birlikte irdelemenin gereği şimdi daha iyi ortaya çıkar.

Temeli ekonomik olmak üzere, politik, psikolojjik, kültürel, dinsel, kısacası çevresel sayısız koşullandırmanın gizem yumağıdır insanoğlu. Toplumsal sistemlerin tek yanlı etkileniminde, içiçeliği de ya da geçiş süresinde, hatta çarpık seyrinde ayrı ayrı tiplerle karşılaşırız. Artistik bir anlatım, tipsel bir yansıtmadan önce hangi insanı niçin ele aldığımızın bilincinde olmalıyız. Evrensellik sözkonusu olsun olmasın şiirin ve ozanın belli bir amacı vardır. Şiirin büyüye, ozanın büyücüye denk düştüğü ilkel toplum sisteminden bu yana ozana hep evrenin gizemini dilinde tutan olağanüstü bilgili bir insan gözüyle bakılmıştır. Bugün için, ozandan bilim adamı etkinliği beklenemez. Fakat, insanı bilmenin yolu yeterince bilgi yükünü omuzlamaya bağlıdır. Aynı zamanda ozan, ne bir ekonomist, ne bir tarih yazarı, ne bir sosyolog, ne de bir psikolog v.s. dir. Ne çare ki, insanın özüne inmek, genel kültür standartlarının altında kalmamayı gerektirir. Bu açıdan bakıldığında, ozanımızın işi bayağı zordur. Çözülmeye hazır duran gizem yumağını kopuk kopuk algılamamak için, hazır bilgilerle ileriyi görmeye çabalamak, en azından doğrunun rotasında bulunduğunu okura sezdirmelidir.

Toplumcu - gerçekçi sanat, tarihsel gerçekliğini belirlerken geçmişin kazanımlarını, bilimin kabullendiği son gerçekliğe göre değerlendirmeyi görev bilir. Doğrunun rotasını yönlendirmek, geç-

miş gelecek bağlamında, enaz yanılgıyla bilimsel gerçeklik eksenine yakın düşmeyi başarmaktır. Köleci toplum sisteminden günümüze değin destan özelliğini korumuş köle ayaklanmalarıyla, yüzyılımızın ulusal bağımsızlık savaşımlarından kaynaklanan acılı, umutlu şiirler birbirlerine ulandıklarında «zulme karşı direnç» gibi bir çizgide beliren en yüce erdemi yansıtmazlar mı?

Evrensellik, başta çağını bilmektir, sonra onu en iyi şekilde gelecek çağlara yansıtmak!.. İnsansalla içtenlikle ve korkusuzca ilgilenmek, ozanın da başlıca sorumluluğu, çağdaş onurudur.

Üretim ilişkilerinde özel mülkiyetin yarattığı güçler dengesizliği, egemen güçlerin gerçekçilik tekeli yapmalarına da yol açtığından, bilimsel gerçekliğin ışığıyla olup bitenleri yorumlayan nice bilim adamı, politikacı, sanatçıyı özgürlüksüz kalmak korkusuyla karşıkarşıya bırakmıştır.

Galile, dünyanın dönüşünü ilk muştulayan kişi olmanın övüncünü tadamadan Ortaçağ gericiliğinin karşısında inandığını yadsımaya zorlanırken, ogün bugün dünyanın dönüşü Galile adıyla anılır olmuştur.

Ozanlar için durum pek farklı değildir. İçlerinde, halkını sevmenin, üstün yeteneği ile dünyanın herbir köşesine barıştan, özgürlükten, insancıl yaşamaktan yana seslerini duyurabilmelerinin bedelini canavarca katledilerek ödeyen Lorca, Neruda, Vaptsarov gibi evrensel kahramanlar çıkmıştır. Türlü belâlar, baskılar, gözden düşürmeler, çoğunlukla acılar tarihi niteliğiyle biçimlenen insanlık tarihinin, mutlu bir dönemden geçmesini isteyenlerin duyarlıklarındaki insanlığı etkileme payını engelleyememiştir.

Ataol Behramoğlu'nun «Kardeş Türküleri» adıyla kitaplaştırdığı 32 ozandan 44 şiir çevirisini sözkonusu etkilenimin başarılı bir ürünü olarak görmek gerekir.

Bu küçük antolojik çalışmada, neredeyse tanışımız kesilen belli başlı dünya ozanlarının, kimi yüzyılları aşan zaman diliminden sökün edip günümüze dayanan açık, duru, sıcak, insancıl söyleyişleriyle karşılaşırız. Başlangıçta belki de evrensele ulaşma savından uzaktılar. Salt, çağdaşlığın tanıklığını üstlenmek, bir çelişkinin, bir acının, bir sevincin, insanın değişik serüvenlerinin yalın imgelemlerini sinelerinde barındırmak gibi bir amaçları vardı. Zaman geçtikçe, değişik toplum sistemlerinin içinden gizli - açık doğrunun rotasında yol aldıkları izlendi. İnsanın insana kulluğunun yok edilmesi savaşımının sınırları içinde gitgide anlaşılır, güvenilir içli-dışlı türküler oluşturdular. Seslerinden, yüzlerinden, aynı düşünselliği bölüşme tavırlarından kardeşlikleri okunuyordu. Dostu onurlandıran, düşmanı gocunduran türkülerdi bunlar!

Deminden beri açıklamaya çalıştıklarımızı, evrenselliği, bilimselliği, uzlaşmazlığı ünlü Macar ulusal ozanı Attila Jozef, bakın nasıl ele alıyor:

«Hiçbir uzlaşmaya yanaşmadan
Mutlu olmak hakkımı haykırırım
Kızarır yanaklarım tutkudan
Tutuşur ateşler içinde kanım

Hiç kimse beni susmaya zorlayamaz
Bilimdir bana omuz veren çünkü
Çağ beni koruyor, onun oğluyum ben
Beni düşünüyor sürerken sabanını
köylü» (2)

Demek ki, halkın çilelerini dokuyan ozanların şiirleri yavaş yavaş kitlelerin malı olmaya başlamıştır. Oysa, sanatın «yüksek bilinç taşıyıcılığı» yaptığı, uyuşuk ve yoz burjuva sanatı ideologlarınca genellikle şiir sanatında yadsınır bir durum iken, şiirin kalkıp görkemli odalardan sabanını süren bir köylüye ulaşması tüm söylenenleri tersyüz eden bir olgudur.

Şiirin ve ozanın bu derecede savsaklanmasında sanatsız kalmış kitlelerin hiçbir kusuru olamaz. Romanla, öyküyle, şiirle ilgilenmek yönetim erkini elinde tutanlar tarafından pahalı ve lüks bir zaman geçirme aracı niteliğiyle yansıtılmıştır. Onlara göre ozanlar, kendi yazdıklarını yine kendileri anlayan palavrası bol yaratıklardır. Gerçekten burjuva şiiri, eleştirel süreci dışında, gözleri kulakları birbirlerinin varsıllığında, gösterişinde, aşkında, yapma sevinçleriyle yoktan üzünçlerinde nöbet tutan renksiz, kişiliksiz dizelerden oluşmuştur. Şiirin ve ozanın ayağa düşmüş amaçsızlığı gün gelecek toplumcu-gerçekçi bir Gürcü ozanı olan Iraklı Abaşidze'nin tek dizesiyle asıl benliğine kavuşacaktır.

«Askerler ki, yoktur ayrımları
şairlerden» (2)

Abaşidze, ozanın yerini böylece belirlerken, Mayakovski gerçekte ozanlığın, boşluğa merdiven dayamak anlamına gelmediğini, şiirin de başlıbaşına bir üretim aracı olduğunu «kütükten kafalar»a olanca hıncıyla çivileyecektir:

«Bilirim
hoşlanmazsınız boş laftan
kütük yontarsınız kan ter içinde
Fakat
bizim işimiz farklı mı sanırsınız bundan
Kütükten kafaları yontarız biz de» (2)

Artık şiirin önü açılmıştır. Ozanlar da askerler gibi aynı kavganın döğüşcüsü kesilmişler, haksız savaşlar, dengesiz saldırılar karşısında bıkmadan, usanmadan savaşmışlardır. Bulgar nazi yardakçılarınca kurşuna dizilip öldürülen direniş ozanı Nikola Vaptsarov ölümle biteni mağrur karşılamakta, yaşayacak olanın durdurulmaz akışını kurşuna dizilmeden son kez selâmlamaktadır.

«Kurşuna diziliş, çürüyüş sonra

Herşey yalın, mantıksal yaşamak gibi
Fakat birlikte olacağız büyük fırtınada
Halkım, çünkü çok sevdik seni« (2)

Evrensel ozanların belki de en önemli özelliği, herbirinin inançlarına ödünsüz bağlı oluşlarıdır. Aragon'un kendi ağzından bu durum daha katı biçimde uçuverir. Aragon'u Aragon yapan, Alman nazi işgali kırılana ve Fransa özgürlüğüne kavuşana değin halkının ve partisinin saflarında savaşıp şiir üretmesidir. O'nun «Şairinden Partisine» adlı unutulmaz şiiri, halktan öğrenip halka öğreten bir ozanın, politik örgütüne karşı duyduğu vefa borcunu dokunaklı biçimde açığa vurur.

«Partim gözlerimi kazandırdı bana ve
belleğimi
Ben ki bir çocuğunkinden fazla değildi
bildiklerim
Şimdi kanım neden kırmızı böyle ve
böyle Fransız kalbim» (2)

Aragon ülkesinin hesabına kurtuluşun sevincini yaşarken, halkının demokrasi kavgasında yaşamını yitiren bir başka halk ozanı Federico Garcia Lorca, İspanya'da yeni güneşler doğduğunun bayramını göremeden, karşı devrim karanlığı koyulaştıkça, eldeki umudun cılızlığından sızlanır. Kardeş bir ozanın ağlaması yürekleri hüzün tufanına boğar.

«Sevilla'da zarif
Yollar açılmıştır yelkenlilere
Senin nehirlerinde Granada
iniltilerdir yüzen sade
Ah sevda
Geri gelmez bir daha» (2)

Evrenselliğin kökeninde, dünyayı sar san, alabora eden büyük devinimler yatar. 1. ve 2. paylaşım savaşları insanlığa nelere mal olduğunu bilmeyen kalmış mıdır? Milyonlarca ölüler, onulmaz sakatlıklar, yakılıp yıkılan uygarlıklar, epey bir süre acıyı dorukta tutmuştur. İnsanlığın dünyaca güldüğüne pek tanık olunmamıştır ama, aynı yaraya tuz bastıkları çok görülmüştür. Ekim devrimiyle mazlum uluslar dengeyi sağlayabildiklerinde, mantar gibi biten ulusal kurtuluş savaşları hem sıcak savaş çemberinin kırılmasına yol açmış, hem de barıştan yana istemlerin kalıcı biçimde yoğunlaşmasını sağlamıştır. İşte ozanlar da bu noktada üstlerine düşeni gerçekleşmede kalemlerini esirgememişlerdir. Yannis Ritsos, barışın tanımını şiir diliyle toparlamaya çalışırken, Azerbeycanlı ozan Resul Rıza, zaten bunun ozanlık yaradılışında var olduğunu insanlık adına dilediklerinde açık açık duyuruyor. İlkin Ritsos'un dizelerine kulak verelim :

«Barış sımsıkı kenetlenmiş elleridir
insanların
Sıcacık bir ekmektir o, masası üstünde
dünyanın
Barış, bir annenin gülümseyişinden başka
birşey değildir.» (2)

Ritsos tanımına bir sınır koyamazken, Resul Rıza da insanlardan yine insanlar için dilediklerinin sonunu getiremiyor. Barış içinde insan emeğinin varsıllığını sonsuz saymasıdır işaret etmek istediği :

«Ben isterim ki
Eğilsin dallar
Bereketten
İnsanoğlu
Başını eğmesin
Utanç ya da güçsüzlükten» (2)

Ahmede Hanî'nin şu bilge dörtlüğü, sözkonusu iki şiire koşut olarak alınabilir :

«Boyun eğmek, tutsak olmak utanç
verici birşey
Bizi yönetenler taşısın bu utancı
Şeyhlere, mollalara, emirlere yuh çekmek
varken
Şairleri, yoksul insanları niye
suçlamalı?» (2)

Gerçekten ozanların da, yoksul insanların da ancak barıştan yana fonksiyonları vardır. Ozanlar yoksul insanlarla kardeş olmasalar «barış» sözcüğünü ağızlarına alabilirler mi? Ahmede Hanî, ozanı yönetici kesim içinde ele almadığına göre, «yoksul insanların çoğunluk oluşturduğu toplumsal sistemlerde ozan halkın ozanı olarak aynı safta görüyor.

«Kardeş Şiirler» birbirlerini tamamlayan koşut kişiler bütünlüğünü oluşturduğunu, Ahmede Hanî'nin yerinde uyarısının yanısıra büyük ozan Bertold Brecht 'in «Öğrenmeye Övgü» adlı şiirini okuyunca daha iyi anlıyoruz:

«Köprüaltındaki öğren
Öğren, demirparmaklıklar ardındaki!
Ev kadını, öğren!
Öğren, altmış yaşındaki!
Kimsesiz çocuk okul ara kendine
Bilim ara, soğuktan kıkırdayan
Sarıl kitaba, aç insan. Silahtır o» (2)

Nereden bakılırsa bakılsın, dünya halklarının, kısaca, «onurlu yaşama» diye nitelendirebileceğimiz bağımsızlık, barış, demokrasi savaşımlarının birer gös-

DİNLEMEYİN

ŞAHİN CANDIR

Bunlar okul türküleri, size göre değil;
Siz koskoca adamlarsınız.
Dört mevsim güle-oynaya söyler çocuklar,
Siz dinlerken bile ağlarsınız.

Duyarsınız «Ilgaz» diyorsa,
«Bir yüce dağdır» köpürür testi çatlatan sular.
«Bahar» diyorsa, tastamam bahardır öylece,
Göllerde «zambaktan gemiler»dir, «nazlı kuğular»

Bakarsınız açar gelincikler,
Açar dağ yemişleri çocuk ağızlarında.
Gökyüzünden telli turnalar geçer,
Işır balıkların yüzü sevgi denizlerinde.

Ve gezgin satıcılar;
Çitlembikçiler, şambalıcılar, su muhallebicileri
Birikir okul önlerine, kuşlar gibi çocuklar,
Papatyalar gibi çocuklar kaplar her yeri...

Bunlar okul türküleri, içten ve yalın,
Akortsuz seslerle söylenir, yapmacıksız.
Bunlar size göre değil, inanın.
Siz koskoca adamlarsınız,

Dinlemeyin !

---

tergesi olan şiirler toplamı, köküyle toprağına, kokusuyla, rengiyle gözalıcı doğallığını şiirin evrensel düzeyine kabul ettiren seçkin çiçekler güzelliğindedir.

Eskimeyen erdemlere yüzyıllarca önce arka çıkan bu şiirler ister istemez geneldeki haklı ve doğru tutumlarıyla, özeldeki anlatımlarını da sağlam kalıplara dökerek, dilden dile yaşamanın gizemine erişmişlerdir.

Bugünlerde, şiir için bir başucu kitabınız olsun istiyorsanız, Şilili, Nikaragualı, Angolalı, Vietnamlı, Kübalı, Malili 32 dünya ozanının yüreğimizi etkisi altına alabiln, Ataol Behramoğlu'nun özenle çevirip basıma sunduğu «Kardeş Türküler»i okumanızı salık verebilirim. Şiirin en özgününü bulacaksınız bu antolojide ve şiirin evrenselliği üzerine uzun uzun düşünme fırsatınız olacak!

---

(1) **İnsanın Özü. G. Thomson, Payel Yayınevi, Nisan-1976, s: 136.**

(2) **Kardeş Türküler. Ataol Behramoğlu (Çeviri şiirler), Yeni Türkü Şiir Yayınları.**

TARTIŞMA

RİFAT ILGAZ'IN DENSİZLİĞİ

MEHMED KEMAL

Mustafa Taner, şair Rifat Ilgaz'la (Dönemeç dergisi, sayı 63'de) bir söyleşi yapmış. Burada, «40 toplumcu-gerçekçi kuşağı» diye anılanlar üstüne söyleşmişler. Söyleşirler, dertleşirler, kimin ne diyeceği olabilir ki!. Hele 40 kuşağı deyimi artık iyice tuttu. Biz bunu ortaya attığımızda çok kişi karşı çıkmıştı, pek kişi de benimsemişti. Biz 40 kuşağı derken acı çekenleri, hakkı yenenleri, resmi edebiyatın dışında kalanları gözetmiştik. Oysa artık resmi edebiyattan yana olanlar da kendilerini 40 kuşağına katıyorlar. Acılara gelince, o günlerde çekilen acılar, bugün çekilenlerin yanında az kalır. Acılar adına açık artırmaya girmek istemiyoruz. Her şey edebiyat tarihinin malıdır. Gerçek edebiyat tarihi ise günü gelince yazılacaktır.

Biz 1940'lı yılları Ankara'da yaşadık. Birçok sanatçı arkadaşlar da İstanbul'da, yurdun türlü bölgelerinde yaşadılar. Uygulanan baskı yöntemi, o yıllarda, herkesin üstüne benzer ağırlıkta çöktü. Ben, adına «Acılı Kuşak» dediğim kitabımda yaşadıklarımı, yaşananları, gördüklerimi, gözlemlediklerimi, duyduklarımı yazdım. İddialı değildim ama, bir dönemin kesitlerini elimden geldiğince dile getirmek istiyordum. Ne kadar başarılı oldum bilemem, bir görev yaptığımı sanıyorum. Benden sonra başkaları da yazdılar. Hatta, çok sonraları Rifat Ilgaz da yazdı. Kitabında övgülü sözler eder. Benim kitabın ilk baskısında -aceleye geldiği için- Rifat Ilgaz yoktu, buna çok alındığını biliyorum. İkinci baskıda Rifat üstüne yazdıklarımı da aldım. Kırgınlığının ve kızgınlığının geçtiğini sanıyordum, meğer geçmemiş.

Mustafa Taner soruyor: «...40 yıllarının toplumcu-gerçekçi şairlerini (Acılı Kuşağım) diye sahiplenen Mehmed Kemal'in bugünü hakkında ne düşünüyorsunuz?»

Sorudaki yanlışı düzeltelim: Acılı Kuşağım değil, Acılı Kuşak... Sahiplendiğimiz bir şey yok, yaşadığımız olaylar ve olgular var. Bunları biz yazmasa idik, kimbilir kaç yıl sonra kimler yazacaktı? Biz başlattık, ardımızdan gelenler oldu, birçok unutulmuş olaylar anımsandı, hatta öğrenildi. Herkes bildiğini yazarsa, edebiyat tarihçisi için bu kırıntılar malzeme olur. Örneğin Suphi Taşhan'ı biz andıkça unutulduğu köşeden çıktı, şimdi çoğu kişi tanıyor. Enver Gökçe için de böyledir, yıllar sonra unutulan böyle bir şairin varlığını ben duyurdum. Tarih sırasına göre söylüyorum, öğünmüyorum.

Mustafa Taner'in sorusunu yanıtlarken Rifat Ilgaz bilmiyorum, nedense şöyle konuşabiliyor:

«M. Kemal uydurma gazetecidir. Kendi uydurma gazetecidir. Kendi anı-

larını anlatıyorsa anlatsın, ama, çeşni getirsin, biçimsel değişiklikler yapsın. Bakın Salah Birsel'e, bir yere kadar bir şey.. Bitti! Uydurma şey yazılmaz.»

Acaba ben neden uydurma gazeteci oluyorum? 40 yılı aşkın bir süredir, bir mesleğin içindeyim. Türkiye'nin hep büyük tirajlı, önemli gazetelerinde çalıştım. Hâlâ da saygınlık duyulan gazetede çalışıyorum. Neden uydurma gazeteci oluyorum? Yazdıklarım ve izlediğim çizgi ortada.. Rifat Ilgaz, acaba benim çalıştığım gazetelerde çalışmak istemez miydi? Şimdi böyle bir şeye ihtiyacı yok ama, vaktiyle böyle şeylerin en azına muhtaç olduğunu ikimiz de biliriz. Hatta tatara titiri bir gazetecinin (patronun) gazetesine geçmem için günlerce yalvar yakar olurken uydurma bir gazeteci olduğum için mi bunu yapmaya çalışıyordu? Ciddiyetine inanmadığım bu gazetede bir kaç ay yazdım, yazdımsa Rifat dostumun hatırı için yazdım. Bunu kendi de çok iyi bilir. Ekmek paramı da ne zorluklarla alabildim, bunu da çok iyi bilir.

Rifat Ilgaz, nedense biraz huysuz, biraz geçimsiz sayılır. Herkes bunu söylerken, ben Rifat'ın bana çamur atacağını ummazdım. Çünkü aramızda, birbirimizi büyük çapta üzecek hiç bir olay yoktu. Huyunu, suyunu bildiğim için olay çıkmasını da dikkatle önlerdim. Geçimsizliği, densizliği, çamurculuğu ünlüdür. Elinden tutanların eline tükürmüştür. Aziz Nesin, rahmetli Ulvi Uraz çok şeyler anlatmışlardır.

Bu yanıtı yazmak istemezdim. Ancak Mustafa Taner, gerçek dışı, hileli soruyor, o da gerçek dışı hileli yanıt veriyor. Yaşını başını almış insanlarız. Onun da, benim de böyle şeylere ihtiyacımız yoktur. Ne yapalım ki Rifat Ilgaz bu, hâlâ yaşlanmadı!..

BİZE GELEN KİTAPLAR

KASABANIN YARISI — Muzaffer İZGÜ, roman, Bilgi Yayınları Yeni Mizah Dizisi, Ankara 1982, 184 sayfa 250 lira.

GERNİKALI ÇOCUKLAR — Hermann KESTEN, roman, Sungur Yayınları, İstanbul 1982, 224 sayfa 275 lira.

HALKTA ATATÜRK — Emil SEVİNÇ, Yazarın kendi yapıtı, Sivas 1982, 64 sayfa 65 lira

GÜNEŞE SARIN BENİ — Haşim ŞAHİN, şiirler, Ozanın kendi yapıtı, İstanbul 1982, 80 sayfa, 100 lira.

BOŞA GEÇEN ZAMAN — Necdet GÖL, şiirler, İstanbul 1982, 64 sayfa (Edinme: Postfach 1342, 6238 - Hofheim Ts' - Deutschland)

TARİH BİLİNCİ VE EDBEİYAT BİLİMİ — Sargut ŞÖLÇÜN, inceleme, Dayanışma Yayınları, Ankara 1982, 196 sayfa 275 lira.

İPEK HALIYA TERS BİNEN KEDİ — Ahmet SAY, öyküler, Dayanışma Yayınları, Ankara 1982, 104 sayfa 150 lira.

DUVARLARIN DIŞI DA SENİN — Cengiz BEKTAŞ, Dayanışma Yayınları, Ankara 1982, 96 sayfa 150 lira.

KONSOLOS KAPISINA BIRAKILAN ÖLÜ — Mehmet YILDIZ, uzun öykü, Yeditepe Yayınları, İstanbul 1982, 120 sayfa 200 lira.

ÇİLE ÇOCUĞU — İlhan BÜYÜKCEBECİ, şiirler, Ozanın kendi yayını, İstanbul 1982, 56 sayfa 100 lira.

SOLUK ÇEHRELİ KARTALLAR

METİN GÜVEN

Çocuklar haykıracak birgün :

Ah
Giz dolu günlerin
Beklenen rüzgarı,
Kuşatılan hayatların
Cimri ve kurnaz kızı
Dünya
Şahin kanadıyla
Dolanıyor çevreni,
Dünya
Cahil bir cehennemle
Deniyor kalbini

Çocuklar haykıracak birgün :

Soluk çehreli kartallar,
Yaralı mahkumlar,
Silahsız
Bir
Gökyüzü
Ve sabırlı eşkiyalar
Bekliyor seni

Ah
Sevgili
Cimri ve kurnaz konuk
Ciddi,
Sıradan
Ve elbet kansız nehirle
Seni bekliyor.

ALARGA

ÇINAR ÇIĞ

gözlerin
orfoz gözleri
boydan boya akdeniz
beyin ve yürekle sarmaşdolaş
yaşamak sevmek acemisi

gözlerin
ancak sevişirken erişilen
hergün sevişmeye çağıran güzellik
duymak için sesini
sessizlik kesilmek

sabah güneşini akşamından içmiş
dillere düşmüş
gözlerin
buzağı gözleri
nabız gibi atan
tuz ve buz gibi yakan
iki kara ateş
iki gonca
çelik tavrı demirin
yaşanmışı yakarak
türküsünü söyler sevilerin

gözlerin
yudumluk su
iklim
nereye istersen gelirim de
açılmadıysa gözeleri bedenin
gölgemde boy veremezsin
tut ki çocuk yüreği
mor menevşesin
rüzgârlar yuva yapar dalıma budağıma
biri esenlik üçü kan getirmiştir
kırmızıyı kanar
sana adanmış güller

gözlerin
yıldız ışığında açık deniz seferi
saklı dip akıntıları
birinde güzelliğin uzak çıngırağı
birinde çığlık
biri anafor
biri hız parçası
nerede insan varsa
orada yangın
yasak aşkların gerdeği
soykırımın toplu mezarı

gözlerin
fosforlu kıyı mağrası
yakınlığı mesken tutan uzaklık
namus boylarında akıncı
görülmedik yosma
sonsuz alarga

KAĞNI KOLU

ARİF KARAKOÇ

26 Ağustos
vakitlerden alaşafak...

sandıkları sarı tahtadan
kayıkları kara gürgen
kayıkcıların
dalgalar kayıkları yitirdi
saklayım derken
düşman nöbetcilerden...

boyunduruk gıcırdar
kağnı bağırır
ekseni kırılır
saati sorayım derken
şafağın söktüğü yerden...

onlar
kağnı kolundakiler
gelibolu'ya varmadan önce
denizi görmediler

ama şimdi,
ağ çeker gibi
çekiyorlar cephanemizi...

onlar
kağnı kolundakiler
eksen edip çöp bileklerini
kuyudan su çeker gibi
çekiyorlar cephanemizi...

şahanı mı sordunuz
şahan mutsuz...

boz kanatlı
ince şahan
vurdu kanatlarını kendine
yarım gündüz
yarım gündüz...

yüzü yüz fazla keskin
bilenmiş öylesine
öylesine incelmiş
yarım gündüz
yarım gündüz...

bizi mi sordunuz
bağımsızlık savaşında
bir ulusuz...

sıcak dostluğumuz
tok sözümüz vardır
toprak huyundan gelme
huyumuz bizim...

bağımsızlık üstüne
gizimiz vardır
saban boyundadır
boyumuz bizim...

onları mı sordunuz
kağnı kolundakileri

göğüsleri iri
zıbınları dar
göğüsleri ana
göğüsleri yar
tekrar ederler
bizleri...

ya silahları yanlarındadır
ya bir çift öküzleri...

FERGUN ÖZELLİ

BİRYERLERDE BİR ŞİİR

ey insanlar insanlar
dikeni gül gülü diken insanlar
seşda diye acıyı bildim
insan oldum terkedildim
geride hep ağıtlar ağıtlar

çökmüş bir sevda köprüsüyüm şimdi
eklemlerim ığıl ığıl tahtalarım sularda
yağmur mu başladı kim koşuyor sokaklarda
elleri de yok ellerimde saçlarının kokusu da
—sön elektirik sön uzan yatağına
kıvrım kıvrım nehirler sinsi sinsi akıyor ya

ZAMANI İYİ AYARLA

geçmem bir daha yürüdüğüm yanlışları
bakmam hüzne boğan karanlık ağaçlara
soyut bir düş değilim yapayalnız
beni yeşeren yapraklara muştula

korkma saçlarıma düşen aklardan
bakma dağ gibi kabaran dalgalara
sağlam yürü sen ve bekle bir şiir sabrıyla
vur sonra canevimden zamanı iyi ayarla

ö y k ü

DEMOKOR

CEMİL KAVUKÇU

Kasabanın batısında, evlerin bitip de elma bahçeleri ve 'daha parsellenmemiş' yonca ekili tarlaların arasından, hafta sonları çekişmeli mahalle maçlarının yapıldığı, koyun, inek ve mandaların yayılıp eli sapanlı çocukların çatık kaşlar ve naylon ayakkabılar ile kuş peşinde dolaştığı çayırlara açılan toprak yolun üzerinde, haydut gibi bir yapı dikilirdi. Üç katlı bir ev oylumunda, ahşap ve bir eskizaman şatosu kadar görkemliydi ama, çürümeye ve yokolmaya bırakılmıştı. İnsanın içini ürpertecek denli korkunç bu yapıya, su arkının ahşap direk kalıtlarıyla kocaman çarkı da olmasa kolay kolay «değirmen» denemezdi. Candamarı derelerin kuruyup yataklarına künkler döşenerek üzerleri örtüleli yıllar oluyordu.

Değirmen de eskiydi zaten, çok eski.. Belki de önündeki asırlık çınar ağacından bile eski...

Birkaç yıl öncesi harap kapısında yaşlı bir çoban, öksürükten debelene debelene Birinci cigaraları içmiş; değirmen de, boynundan dikenli teller fışkıran, kulakları kökten kesilmiş, dana gibi bir köpeğin koruduğu koyun sürüsüne ağıl olmuştu. Daha sonraları karanlık bakışlı adamların girip çıktığı, türküler söyleyip nâra attığı, içki şişelerini taşlara parça parça parçaladığı sakıncalı bir yer olmuş, bir yandan da sürekli yaşlandığından —«çöker möker nemelâzım»dan olacak— gün gelmiş kimseler sokulmaz olmuştu. Yalnızca içi ve çevresi bir çok 'kellekoltuk' serüvenci tarafından kazılarak gömü aranmış, türlü söylentiler çıkarılmış ve sonunda ondan da cayılmış ya da bıkılmıştı.

Şimdiyse, lodoslarla kemikleri çatırdayan bir hortlaktı yalnızca...

**

Bir gün, cepleri taşlarla dolu sapanlı ve naylon ayakkabılı çocuklar değirmenin çerçevesiz pencere boşluğunda kapkara sakallı, kocaman kasketli bir baş görünce çok korktular ve çığlık çığlığa kaçıştılar. Değirmende hayalet vardı. İçlerinden en akıllısı, hayalet, cin, peri gibi 'korkunç mahlûkatın' gündüz ortalıkta dolaşmayacağını, olsa olsa yatsı okunduktan sonra ortaya çıkıp gün doğana dek dolaşabileceklerini söyleyince biraz yatışır gibi oldular. En yüreklileri de sapanına 'kıyak' bir taş yerleştirip değirmene doğru attı. Taşın kurt yeniklerıyle çürümüş tahtalarda çıkardığı sesten başka ses duyulmadı. Bu kez birkaçı sapanlarına davranıp taş attılar. Sonra da hepsi taş yağdırdı değirmene. Pencere boşluğunda gördükleri -ya da gördüklerini sandıkları- baş gözden yitmişti. Yavaş yavaş değirmene yaklaştılar. Sessiz ve karanlıktı yapı. İlk taşı atma yürekliliğini gösteren çocuk kapısı-

na dek sokularak içersini dinledi. Çıt çıkmıyordu. Nem, çürümüş ot ve ölüm kokuyordu sanki. Eliyle «gelin» işareti verince diğerleri de kapıya sokuldular. Ürkütücü bir biçimde çürüyen döşemelerinden ve'ünü kötü esrarcılardan sonra içine girmeye cesaret edemedikleri bu yıkıntıda bir insan bulunamazdı. Öyle ki eleğe dönmüş döşemelerinde bir kedi yürümeğe kalksa tahtalar bez gibi yırtılır giderdi. O halde güpegündüz gördükleri bal gibi bir hayaletti.

Bağırıp çağırdılar, sövdüler, yeniden taş attılar ama, içeri giremediler.

Sonunda da gördüklerinin bir insan olamayacağına karar verip uzaklaştılar.

Bu serüvene katılanların çoğu o gece evlerinin dışında bulunan helâlarına gitmekte ve uyumakta güçlük çektiler.

Ertesi gün biraz daha çoğalıp yüreklenerek yeniden kuşattılar değirmeni. Onca patırtılarına karşın ne görünen oldu onlara ne de seslenen... Olay tam korkulu olmaktan çıkıp -yani eğlenceli yanını da yitirerek- artık ilgilerini çekmemeye başlamıştı ki, o korkunç sakallı surat yine fışkırıverdi pencere boşluğundan. Ve kendine uzak menzilden sapanla taş yağdıran çocuklara çok ayıp işaretler yapmaya başladı. Çocukların saldırısı da, patırtısı da şiddetlenerek artıyordu. El kol işaretlerinin bir yararı olmayacağını anlamış olmalıydı ki, dışarı çıkıp o da elma gibi kocaman kocaman taşlar savurmaya başladı. O zaman gördüler ki; hayalet dedikleri, yaz günü bile kocaman bir palto giyen, saçı sakalına karışmış, yaşı belirsiz bir serseri, ya da dilenci.

Sonra onu her yerde gördüler; sokakta, çarşıda, pazarda, sinema önünde...

Kim olduğu, nereden geldiği, geçmişi ve hatta adı bile bilinmedi. Yalnızca Yakup'un kahvesini dolduran kopuklardan biri ona «Demokor» dediği için adı öyle kaldı.

**

Kocaman pis paltosu sırtında (iki elini de ceplerine soktuğunda dirseğinden hiç bükülmüyor kolları), siperi kaşlarına dek inen kocaman bir kasketle dikiliyor günboyu. Gözlerse sürekli belâ arıyor çevreyi tarayarak. Akları kirlenmiş, sönük ve insanın içini ürperten gözlerine bir göz değecek olsa (onun da derdi o; kendine bakan, bakıp da kızdıracak olan var mı diye ortalığı kolluyor) dudakları kıpırdanmaya -sesini duyan yok zaten, ağzı yalnızca homurtu üretiyor- bir yandan da başını ağır ağır sallayarak korku salmaya ve tehditler savurmaya başlıyor hemen. Kızdırılmak bir tutku onun için, bir tür varoluş. O yüzden de kaşınıyor. (Çocukların bulgusu o, onu çocuklar ünlendirdi. Sonralarıysa koca koca adamların en ucuz eğlencesi oldu.) Eğer kimseler kızdırmasa yaşamının bir anlamı kalmayacak sanki. Kudurup sağa sola saldırdıkça bir insanın sefaletinin bunca güldürücü olmasının nedenini düşünmeden yarılasıya gülüyor izleyiciler. Sonra da eğlencenin bedeli olarak sigara, para, ekmek, bir bardak çay ya da şarapla ödüllendiriyorlar.

Kızdırmanın ilk adımı da onun belâ arayan derin ve korkunç gözlerine bakmak. İlk tepki de baş devinimleriyle dudak kıpıtırtıları -yani küfürleri- iplenmiyor, o zaman elini paltosunun kuyu gibi cebinden çıkarır ve beline doğru kaydırarak bekler. Karşısındaki inatla bakmayı sürdürüyorsa eli paltodan içeri kayar ve sözde bir silahı (bıçak mı, tabanca mı) yakalar. Hepsi bu kadardır işte.

Bununla da korkutamamışsa eğer, yapacak pek bir şey yoktur; yalnızca dudak ve baş devinimleri artar ve hasmına bir iki adım daha yaklaşır. Eli daha da derinlere kayar ve sanki onu, belindeki o silahı çekmesine zorunlu kılmamaları için son uyarılarını yapar. Kızdırıcılar her olasılığa karşı 'sakata gelmemek için' bu aşamadan sonra daha ileri gitmezler.

Ama bir gün bir adım daha attılar eğlencelerinde ve «acaba belinde ne var bu delinin» diyerek yürekli birini iyice doldurdular. Nasıl olsa silah milah çıkmazdı bu çulsuzda. Kıyak bi tantana olsundu bari...

Sözde olayı kınıyormuş ve ona sataşan adama bağırıp çağırıyormuş gibi davranan ama sinsi gülüşler, omuz ve dirsek atmalar arasında sonucu ilgiyle bekleyen her yaş ve meslek gurubundan (bekçi ve polis bile vardı) kişilerin izlediği gerçek bir düelloydu sanki. Ucuz eğlenceciler tarafından doldurulan aklı kıt cesareti pek bir başka toplum kurbanı bu kişi, alay olsun ve izleyiciler daha çok gülsün diye abartılmış bir kovboy edasıyla yürüyordu. İkisinin de durup acımasızca bakıştığı o an geldi. İzleyiciler ıslık ve alkışlarla «Ye onu... ye onu...» diye hep bir ağızdan bağırmaya başlamışlardı bile. İkisinin de eli belindeydi ve aynı hareketleri yapıyorlardı. «Hadi çek, diyordu ucuz kahraman, çek silahını da görelim..» O, ne dediği anlaşılmayan mırıltılarla adım adım geriliyordu.

O sıra biri;

«Ayıp değil mi be, diye bağırdı, yaşınızdan başınızdan utanın.. Hepten zıvanadan çıkartçaanız adamı.»

Birkaç kişi yüzünde donmuş gülüşle ters ters baktı bu ukalâ adama, çoğu ise duymadı bile. Uyaran da çekip gitmişti zaten bisikletiyle.

Öylesi üzerine varıldı ve öylesi köşeye sıkıştırıldı ki, sonunda silahını çekmek zorunda kaldı. Çıka çıka belinden bir mantar tabancası çıkınca tüm izleyiciler yuh çektiler.

İşte o an olan oldu ve kasabanın «ucuz eğlencesi» tam çileden çıktı. Öylesi ani bir devinimle yerden taş toplamaya ve körü körüne savurmaya başladı ki, tüm izleyiciler bir anda paniğe kapıldılar.

Günboyu da öfkeli bir boğa gibi iki eli ve cepleri taş dolu olarak sokağın birinden girip birine daldı ve kafasına uygun bulduğu kişileri taşladı.

**

Kimi gün de biri kolundan tuttuğu gibi Yakup'un kahvesine atıyordu onu.

«Gel bakalım, diyordu, birşeyler iç de için ısınsın.»

Kahve hep bıçkınlar, şoförler ve işsizlerle dolu. Yanan sobanın çevresinde kümelenmiş kestane yapıyorlar (söyleşiyorlar.) Biri yerinden kalkıp askerce selamını çakıyor hemen :

«Dikkaat, komutan sağda!»

Herkes bir «Oooo» çekiyor.

«Gel bakalım Demokor baba, şöyle buyur.»

Gözleri kuşku dolu ama, dudakları yine sövgü anlamına gelmeyecek, ama iyi şeyler söylediği de sanılmayan kıpırtılarla oynaşıyor.

Hemen bir yer açılıyor.

«Lan Yakup, diyor onu içeri alan, babamıza bi Marmara şarabı, bi tabak da çerez. Fıstığı bol olsun haa...»

Şarap geliyor. Hemen bardağı doldurup önüne sürüyorlar.

«Atla bakalım moruk, tek hamlede dibini bul.»

Şarabı su içer gibi, terbiyelice, ama tek hamlede içiyor. Sonra da çatlakları ve tırnak araları kir dolu elleriyle bir bir ufalayarak soyuyor fıstıkların tuzlu kabuklarını. Boynu iyice kısılmış, akbaba gibi. Sanki başı yok da omuzları üstüne kocaman bir kasket oturtmuşlar. Sinsice çevresini kollayıp dananın kuyruğunun ne zaman kopacağını bekliyor.

Köşedeki masadan biri ilk kılçığı atıyor.

«Lan, diyor, seni Allah baba gökyüzünden bu paltoylan mı attı? He.. Atmadı di mi?.. Sen de biz kullar gibi bi anadan doğdun. Seni de kundaklayıp kıçını yıkadılar.. Yalan mı? (Parmağını şakağına dayayıp gözünün birini far gibi patlatıyor) Sen de süt emdin. Ga gu dedin önce, sonra yürümesini öğrendin.. Lan sen de bi insan yavrusuydun be... Şu haline bak! Geçmişini ...tiğiminin dünyası. Ne oldu sana lan? Ne kelek yaptın kurban olduğum Allahıma da seni bu biçim çarptı, he?..»

O konuşmuyor, yalnızca büyük bir kuşkuyla «bu iş nereye varacak?» diye çevresindekileri kolluyor.

«Hadi, diyor bir başkası, çek bakam şarabı... Sen içmiycen de kim içcek... Ne ana var, ne baba... ne karı var, ne çocuk... sokaklarda sürünüyon be...»

«Ulan, diyor bir başkası, vurulur ama bu kadar da vurulmaz ki ademoğluna.» Çaktırmadan da göz kırpıyor yanındakiiere.

Biri kovalıyormuş gibi içiyor şarabı, fıstıkları da öyle, şaşılası bir çabuklukla soyup atıyor ağzına.

Şarabı bitince diken diken sakallı baş battığı omuz çukurundan biraz çıkıyor ve ağır ağır sallanarak boş boş sonsuza bakıyor. Söylenenlerin hepsini onaylıyor sanki.

Biri hemen kasketini ters çevirip ayağa kalkıyor.

«Beyler babamızı efkâr bastı, üç beş çıkma yapın da garibi görelim.»

Kasket masalarda dolaşıyor. Toplanan paralar da olduğu gibi cebine aktarılıyor.

Ordan biri gevşek gevşek:

«Lan Demokor, Palaska'nın verdiği paltoyu ne yaptın?» diyor.

Dudaklarında belli belirsiz bir gülücükle önüne bakıyor ama yanıtlamıyor.

«Doğru söyle Allahıma, yaktın mı?»

«Zır deli bu herif ha, diyor aynı ses, Palaska buna mis gibi bi palto vermiş sevabına, 'Al bu daha iyi, bununla ısın' demiş. Seninki de paltoyu götürüp tenekede yakmış, öyle ısınmış.»

Kahvede yeni bir kahkaha patlıyor.

Boynu yine kısılıyor, gözlerine yeni bir kuşku gelip oturuyor. Başını ağır ağır sallayarak dudaklarını kıpırdatmaya başlıyor.

«Hadi bakalım, diyor Yakup, şarabı boğdun, keneyi de cebe indirdin, şimdi yavaş yavaş uç. Bu kafaylan iyi çoluk çocuk taşlarsın.»

«Yürrü!» diyor az önceki dost ses.

Şimdi herkes çok iyi biliyor ki, yediği kaba sıçan bu hergele, kahveden çıkar çıkmaz el kol hareketlerine başlayacak ve içinden ne anasını bırakacak milletin, ne de bacısını...

Sonra günler geçiyor da ortalarda görünmüyor. Bir bakmışın bir gün köşe başına dikilivermiş. Ya da ipinden tutarak uysal uysal peşinde gezdirdiği bir köpekle dolaşıyor. Ona bakanlara ve sataşanlara köpeği gösterip tehdit ediyor. Oysa köpeğin değil saldırmaya, yürümeye bile gücü yok.

**

Sabahçı öğrenciler erkenden okula giderken onu sinemanın kapısı dibinde top gibi olmuş, başını dizleri arasına gömmüş uyur gördüler. Biri yerden a-

ACILAR DOĞURGANDIR

MEHMET BARIŞ

Bırak
Dokunma sakın
Acılar örsün kozasını içinde
Sabah gidecekler nasıl olsa kanatlanarak
Ardında yumak yumak şiirler bırakarak

Bırak
Çalma kapısını
Böyle dingin akşamlarda şiirin
En güzel şiirler gece gelir bilirsin
Delirmiş rüzgârların sırtında doludizgin

Bırak
Yutma öfkeni
Dişlerin hamur olsun
Tırnağın kanatsın elini
Öfkenin atıyla gelir çünkü şiirlerin gelini

Bırak
Tutma kendini
Başını halkının dizine koy ve ağla
Mansurlarca ağla / Yunuslarca yaz
Çünkü şiir kurak topraklarda boy atmaz

---

vuçladığı karı top yaparak ona doğru savurdu, ama tutturamadı, duvara yapışıp kaldı kar.

«Günah lan, dedi biri, bırak uyusun herif.»

«Bu soğukta üşümüyor mu acaba?» dedi bir başkası.

«Deliler üşümez ki,» dedi ilk konuşan.

Ama onun orada uyumadığını, o gece donarak öldüğünü ancak akşama doğru öğrenebildiler ve ona sabah sabah kartopu atan çocuk derin bir üzüntü duydu. Üzerinde kimliğine dair hiç bir belge yokmuş, yalnızca paltosunun ceplerinden çeşitli büyüklükte taşlar, bir küçük çakı, belinden bir mantar tabancası çıkmış. Belediye tarafından gömülmüş.

Yakup'un kahvede biri de :

«Beyler, bugün yastayız, demiş, Demokor öldü.»

PAVYON NUMUNE

YAŞAR AKSOY

ansızın bana sarıldı çok genç ve çocuksu
kaçmak istedim başaramadım oysa canım sıkılıyordu
gözlerimi kapamaya çalıştım kızdı yanağımı okşadı
bitkindim içkime biraz aşk kattı
hayret nasıl da içime aktı yaşamayı anımsadım

ismi mary spring mavi gözlü
dudakları kıpkızıl önce ingiliz sandım
oysa ne soho'da orospuluk yapmıştı
ne de fahişelik buckingham sarayında
ataları kahramandı hepsi vatan ordusundan
memeleri dimdikti sanki paskalya direnişini emziren
kontes markievicz'e benzettim küçük ayaklı ve soylu
hani dublin şatosu sosyetesini terkedip silahlanan
çırılçıplak soyunup vahşi ve çilli bir türküyü haykıran
we serve neither king nor kaiser, but ireland
(biz krala ve imparatora değil, irlanda'ya hizmetkârız)
hong-kong, atina ve venedik gecelerinde etini satmıştı
amerikalı denizciler, italyan züppeler ve izmir'li itler
azınca çimdik atarlardı şehvetli kalçasına
ama onun her gecesi yeni bir savaş ve yeni bir zaferdi
pasaport postanesinden gönderdiği para akardı damla damla
yüceler yücesi irlanda cumhuriyet ordusuna
boby sands altmışdört gün direnip ölmüştü
o daha altmışdört yıl kahpelik yapsa ne yazardı
viski nefesinde yangın ihtilal henüz başlamamıştı

ansızın bana sarıldı kuzeyli beyaz ve silahşör
onardı şatomun kapısını oysa zincirleri erimişti
yaralı şövalyelerime sevinçle baktım hepsini yaşattı
yenik bayrağıma yeni rüzgar kattı dalgalandım
hayret nasıl da kılıcımı kavradı dövüşmeyi anımsadım

pavyon numune'de o akşam çok güzeldi ismi mary spring
türkçesini yıllardır unutmuştum yavaşça fısıldadı : my darling

KEMERALTI ŞİİRLERİ

MUSTAFA TANER

Osman Nevres, **«ak mendilini özgürlüğün / çiğnemesinler diye / kalbini üstüne atan»** gazeteci Hasan Tahsin'den başkası değildir. Yine o **«eski İzmir'in sevdaları»**dır ki, iktisadi koşulların getirdiği sosyal yaşantı **«tecimevlerinin / senetlerine geçti»**.

Fuar'dan sonra İzmir denince Kemeraltı, Kemeraltı denince İzmir akla gelir. Tecimevlerinin üst üste yığıldığı bu çarşıya dar sokaklarla çeşitli bölgelerden girilir. Konak'ta, vapur iskelesinin önündeki üst geçitle bağ kurar. Belki de, Hasan Tahsin'in işgal kuvvetlerine ilk kurşunu sıktığı yerden. Biraz ilerde de Hasan Tahsin'in heykeli durmakta.

Kemeraltı Şiirleri, yazar, ozan Hidayet Karakuş'un **«Günaydın Gül Yaprağı»**ndan sonra yayımlanan ikinci şiir kitabı ve Osman Nevres'in anıldığı **«kırlangıç»** şiiri de kitabın ilk şiiri.

«gözlerine / sıkıntılar serpilmiş» kızlar gelir Kemeraltı'na. Tecimevlerinin önünde salınır, sergilenmiş giyim eşyalarından, mobilyalardan çok, vitrin camlarına yansıyan boylarına bakarlar **«Çeyiz»** şiirinde olduğu gibi **«ne mobilya ne sıcak»**tır ve o gelin adayı kızlar ateş pahasına ellerini uzatmazlar. Düzmek istedikleri çeyizi alamadan uzaklaşırlar.

«Ustalar mum boylu / patronlar buz dağı / ben yunus çocuk / aklın ve insafın uzağına düşmüşüm» diyerek yanınızdan geçen çocukları çok sık görürsünüz. Tecimevlerinden içeri başınızı uzatınca veya tecimevlerinin kapısında tezgâhtar kızlara, **«ben bin bir kahrın tezgahtarı / severim ölesiye / sevgilerim sevgisize / mülk olur gider»** diyenlere, çok sık rastlarsınız.

«YORGUN ÇARŞI» şiirinde olduğu gibi **«mağazaların gecekondusu / işporta çay kaşığı limonluk ve bardak / kimbilir şu sabun satıcı / ve terlik çığırtkanı / eski bir meddah»** olanlar gözünüze çok sık takılır.

İnsanlar, insanlar... **«dudakların mavi / gözlerin mercan»** diye bağıranlar, **«eteklerinde beş çocuk»** dilenen kadınlar, **«işsiz turnalar»**, **«yıkıntılarda doğup»** geceyi yoldaş edinen kalfalar, **«dudaklarında özlemin gizli tasması / uykularında ölçülerinden taşan / yenik ve kuşkulu kimi zaman / bir kitabın kaçıncı sayfası / dönüp dönüp acıyla okunan»**lar, ortaoyununda kadın kılığına giren erkekler..

Kemeraltı, işte bu insanları ve tecimevleriyle güncelliğini her zaman koruyan bir gerçekliktir.

Öfkesiyle, acısıyla, özlemiyle, umuduyla çağına tanıklık eden ozanı kapıda bekleyen tehlike günceli yazarken güncelliğini sürekli koruyacak olayları yakalayamamasıdır. Hidayet Karakuş için

böyle bir sakınca söz konusu değil. Kemeraltı Şiirleri'yle güncelliğini her zaman koruyacak gerçeği yakalamıştır.

O Kemeraltı ki, eski yapılarıyla tarihi bağrında saklar; gezilip görüldükçe, emperyalistlerin kuklası olan işgal kuvvetlerinin, çizme seslerini yankılandırarak, o acı, o kıyım dolu günleri anımsatır ve **«sizi kim gönderdi kim / truvanın yalancı atları / geliyor koşunun sonu / işlemiyor toprağımızda / sömürgenin köstekli saatları»** dizelerini ozana yazdırarak, sömürüye karşı toplumcu tav rını belirler.

Gelen işgal kuvvetlerinin askerleri, bir yerde, buraya niye geldiklerini bilmeyen kimselerdir. İyi günleri, kardeşliği amaçlayan ozan, onların bir emir sonucu bu topraklara ayak bastıklarını bilmekte, savaşa karşı çıkarak, onlara da sevgi dolu yaklaşmaktadır, **«gülüşün gülüşüme ay düşürür / sevgim sevgine uçar/ çocuğun baba dese köyünde / hüznü göz yaşlarıma konar»** deyişiyle.

Gereksiz savsözlerin yatağında akan sözler şiirdeki tadı buharlaştırır, kuruluk getirir. Bunun bilincinde olan ozan, bu tehlikeye önlem olarak yalın anlatıma başvuruyor, basit düşmeden, anlaşılır olmayı amaçlıyor ve de başarıyor.

Şiirlerde taptaze imgelere, henüz insan gözü değmemiş benzetmelere rastlıyoruz. Bu da ozana olumlu puan kazandıran öğeler. Yalnız, belirli bir sözcüğün, örneğin **«acı»** sözcüğünün çevresinde dolaşıyor ve bu sözcüğü bağımlı imgeyi kuruyor. **«Acı»**nın insanı durak yaptığından olacak, **«neden?»** diye istemiye istemiye soruyor insan.

«acılar doldurulmuş / eski kutulara» sy. 9

«acılara bölünen çırakların» sy. 11
«saklama benden / acıların / sırma saçlı olsa da» sy. 18

«acıların rengi / kan ağrısı»
«bir sevda çerçisi / acıları ve ayrılıkları / tezgahına sermiş» sy. 19
«sesim acılara yoldaş» sy. 20
«ağır acılarla / ömrünü dokumuşsun» sy. 20

dizelerini «acı» sözcüğü çevresinde kurulan imgelere örnek verebiliriz. Olumsuzluk olarak da bir kaçının birden aynı şiirde görünmesini gösterebiliriz.

Şiiri beğendiren öğeleri taptaze imge, göz değmemiş benzetmeler biçiminde göstermiştik. Bu da bize ozanın düşünce derinliğine daldığını ve iyi bir şiir işçisi olduğunu gösterir.

Hidayet Karakuş, şiirin işlevini bilen bir ozan. İçeriği kurmakta zorluk çekmiyor ve özü kolayca yakalıyor. Böyle olunca kurguyu yapıp, biçimi kurmak onun için zor olmuyor.

Yeni Türkü Yayınevi'nce yayımlanan «Kemeraltı Şiirleri» adlı, Hidayet Karakuş imzalı şiir kitabı, güncelliğini her zaman koruyacak, özgün, başarılı, okunması gereken bir yapıt.

ELDE VAR HÜZÜN

METİN CELÂL

Attilâ İlhan şiir üzerine görüşlerini belirttiği yazı ve söyleşilerinde sık sık ulusal bileşimden söz eder. Nedir bu ulusal bileşim? Ulusal bileşim, halk ve divan edebiyatı kaynaklarından yararlanarak bunlardan çağdaş bir içeriği üretmektir. Amaç diyalektik bir bakış açısıyla bu geçmiş edebiyat kaynaklarını eleştirel bir gözle ele almak, içeriğini irdelemek, sanat tekniğine ilişkin özelliklerinden yararlanmak, böylelikle çağdaş içeriğin daha yaygın ve etkili olmasını sağlamaktır. (1) **Elde Var Hüzün**'de de bu görüşle hareket eder.

A. İlhan şiirin söyleneceği savını kabul eder ve bunu sağlamak amacıyla vezin ve kafiyeden yararlanır. Bu kitaptaki şiirler adeta birer çağdaş divan edebiyatı örnekleridir. Burada amaç şiiri söylerken şiirsel imgenin belleğe tam yansıması ve orada yer etmesi için şiirin müziğini elde etmektir. (2)

A. İlhan'a göre imge mısra birimiyle somutlaşmış olarak şiirin özüdür. Böylelikle kelimeyi temel birim olarak alan yaygınlaşmış görüşe karşı çıkar. İmge, kelime ve benzetmeleri kullanan duygusal/düşünsel içeriğin somutlaşma biçimidir. Kelimenin önemi imgenin somutlaşmasında oynayacağı role göre değişir, bu rolü belirleyen ise kelimenin çağrışım yükü, anlam boyutları ve imgeyle olan diyalektik bağıntısıdır. (3) Kısacası şiir kelimelerle değil imgelerle yazılır. Ozan şiirlerini bu görüşlerle yazar. Dizenin getirdiği bütün olanaklardan yararlanarak ve onun getirdiği kısıtlamaları vezin, kafiye gibi olanaklarla aşmaya çalışarak bu kitapta da görüşlerini destekleyecek başarılı örnekler verir.

Yağmurda Sis Düdükleri adlı bölümde konuların çeşitliliğinden söz edilse de tüm şiirlerin altında gizliden gizliye geçmiş dönemin getirdiği şiddet olaylarının insanlarımız üzerindeki yansımalarına da değinildiği hissedilir.

Ayıp Resimler'de amaç cinsel diyalektiğin getirdiği insansal ve insanlar arası çelişme ve gelişmeleri romandan sonra şiire de geçirmektir. Bu gelişme ve çelişmeleri imgelere dönüştürerek şiirine yansıtmak isteyen A. İlhan **Böyle Bir Sevmekteki Jilet Yiyen Kız** bölümünü yinelemekten öteye geçmez. Bu nedenle de kişinin cinsel isteklerini körükleyen tecimsel şiirler olduklarını düşündürür insana.

A. İlhan, ozanın nesnel gerçeği öznel merceğinden geçirip kelimelere aktarış biçimi olarak tanımladığı imge sistemini (4) kurmuş nadir ozanlardan biridir, kitapta da bu imge sisteminin getirdiği A. İlhan şiirinin tadını alırız.

Serbest Gazellerde ve Rubaiyatda ölüm temasını ele alır. Bu olgu tek başına ya da ozanın ölümü olarak karşımıza çıkar.

döne döne sonbahara ulaştı yorgunluğum
uzaktan ölümün çanlarını duyuyorum
(s. 51)

değişmez varılacak son istasyon ki
ölümdür ölüm (s. 54)

ne çığlıklar geçer daha dünyadan
attilâ ilhan gibi (s. 61)

an gelir
attilâ ilhan ölür (s. 62) gibi dizelerde bu tema açık örneklerini bulur.

Drang Nach Ostan ise şiire getirdiği ufuklarla ayrıca dikkati çeken bir çalışma olması bir yana önemli bir örnektir de, yepyeni şiirlere ebelik edecek.

A. İlhan yine dillerden düşmeyecek şiirler getirmiştir okuyucunun önüne. An gelir, elde var hüzün, zeynep beni bekle gibi şiirler ve benzerleri geniş kitlelere güzel şiirler okutma çabasında ozana güç katacak örneklerdir kuşkusuz.

Ne demeli : birikip yeniden sıçramak için
elde var hüzün (s. 70)

Kaynaklar:
(1) Olumlu Yaklaşım, Politika, 8 Ağustos 1976
(2) Şiir Söylemek, Türk Dili, Ağustos 1981
(3) Kelime, Yusufçuk, Ocak 1979
(4) Genç Ozanlar Üzerine Söyleşi, Yusufçuk, Kasım 1979
(5) Elde Var Hüzün, Adam yay. 1982

KASIM BİTTİ

BAHATTİN A. ERTÜRK

Eğer bırakıp gitmeseydin apansız, eğer yüreklerimize böyle acımasız vurmasaydın bir akşamüstü ve eğer bu suculuğu (!) yapmasaydın, bu ay onuncu yılı dolüyordu dostluğumuzun...

Biz o zamanlar küçük bir guruptuk, salon bulamamıştık. «T.A.D. Tiyatro Kulübü» adı altında bir takım çalışmalar içindeydik. Günay'sa etrafını saran gençlerin ellerini tutmuş, tiyatro kursları veriyor. Ve hepimiz bu çalışmaları da işimizden artan saatlerde, yani dinlenme saatlerimizden vazgeçerek yapıyoruz... Tüm bu çabaların sonucu biz bir-kaç oyun oynuyoruz, istediğimiz bir-kaç şeyi kanıtlayıp dağılıyoruz. Günay Akarsu'nun yiğit ve özverili çalışmaları ise, o aralar fırtına gibi esen «Merhaba Gösteri Topluluğu»nu çıkarıyor ortaya. Bu olaylar 1973 lerin Mart ya da Nisan aylarıydı. Demokrat İzmir Gazetesinin Tiyatro Sayfasında (ki bu sayfayı da Günay yönetirdi) bir onlar boy gösteriyordu, bir biz.. Sanki rakip gibiydik, ama öylesine dosttuk ki anlatılamaz.

Amatör işçi tiyatrosunun, Sokak Tiyatrosunun varlığını duyurabilmek, onlara omuz vermek, yürek vermek onun asıl işiydi sanki.. Emekli olduğunu duyduğumda ona bir kartvizit bastırıp yollamayı düşündüm, sonra vazgeçtim. Çünkü adının altına ne yazacağım? bulamadım:

S. Günay Akarsu

....

Evet... Ne yazacaktım? Yazar mı, yayımcı mı, uygulamacı mı, tiyatro eğitmeni mi, tiyatro eleştirmeni mi yazacaktım; yüreğini, aklını ve emeğini tiyatroya adayan bu emekçiye?

**

İzmir'de oturduğu sıralardı. Bizim tiyatro grubuyla onların grubundan birkaçı Günayların evindeydik. Aslında bizonlar diye bir olay yoktu.. Konu tiyatroydu. O şirin, Anadolu kokan evinde, küçücük teybinde Pir Sultan Abdal çalıyordu. Duvara takıldı gözüm bir an. Şampanya rengi duvarda bir garip leke iliştigözüme. Ne olduğunu çıkarmaya çalışırken farketti Günay... «Anladım ressam» dedi, «çözemeyeceksin» ve açıkladı: Ressam ve eleştirmen bir ortak dostumuz geldiğinde, «bu duvar pek boş kaldı, ne yapmalı?» demiş Günay Akarsu.. O dost da «Bu duvara ancak benim imzam yaraşır» yanıtını vermiş. O her zamanki uysal, sevecen konuşmasıyla, keçe kalemi nasıl getirip eline teslim ettiğini, duvara imzanın atılışını karı-koca nasıl seyrettiklerini ve yaklaşık altmış, yetmiş santim büyüklüğündeki o imzayı, badanayı zedelemeden nasıl kazıdığını anlattıydı sonra...

**

Geçtiğimiz Kasım ayının otuzuydu.. Uzamış ama gevşememiş, doygun bir içki gecemizdi dostlarla.. Günün yorgunluğu alkole dönüşüyordu tam. Kasım ayı çok açmış diye konuşuyorduk. Giden dostlar geçti sohbetimizden. O. Zeki Çakaloz dedik, Suat Taşer hoca dedik.. Kasım bitti diyorduk tam, «Günay Akarsu» dedi bir ses, «bugün» dedi... İnanmadık, inanamadık.. Yanılmışız...

Kasım bitti demiştik biz Günay Akarsu.. Oyun bitti dememiştik ki...